ASIANTUNTIJALAUSUNTO
Toiminnanjohtaja Rami Luomanpää

7.11.2017

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto

ASIA: HE 106/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018
TEEMA: Koulujen kerhotoiminnan jatkuvuus ja käytännön toiminta- ja kehittämismahdollisuudet ensi vuoden talousarvioesityksen valossa. Miten harrastustakuun toteutuminen on edennyt ja mikä on koulujen rooli harrastustakuun onnistumisessa ja toimeenpanossa?

Taustaa

Lasten oikeuksien 31 artiklan mukaan lapsilla tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet osallistua kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintoihin. Perusopetuslain (628/1998) 47§ mukaisella koulun kerhotoiminnalla on mahdollisuus tavoittaa kaikki 1.-9. vuosiluokkien oppilaat tasapuolisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen asetti 8.11.2016 työryhmän *Jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus harrastaa*. Puheenjohtaja Tiina Kivisaaren johdolla laaditussa raportissa todetaan: "*Kerhotoiminnan suuntaaminen kaikille lapsille on varhaisen puuttumisen sekä syrjäytymisen ehkäisyn näkökulmista erittäin tärkeää. Jokaiselle lapselle ja nuorelle voidaan taata mieleinen harrastus lisäämällä toimijoiden yhteistyötä erityisesti koulupäivän yhteydessä järjestettävässä harrastustoiminnassa, ottamalla käyttöön saavutettavuutta parantavia malleja ja menetelmiä sekä luomalla harrastustoimintaan uusia innovatiivisia tapoja tavoittaa ja osallistaa lapset ja nuoret*."

MIKÄ MAKSAA? VALTION LIIKUNTANEUVOSTON JULKAISUJA 2014:2 todetaan: "*Koulun liikuntakerhotoiminnan arvo on sen saavutettavuus, avoimuus kaikille, maksuttomuus sekä sen toteutuminen koulupäivän yhteydessä usein koulun tiloissa tai lähiympäristössä. Koulun kerhotoiminnasta määrätään perusopetuslaissa ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Se kuuluu peruskoulun tehtäviin. Yhtenä koulun kerhotoiminnan tavoitteena on harrastuneisuuden tukeminen ja myönteisten harrastusten edistäminen (Opetushallitus 2004, 25). Koulun liikuntakerhotoiminta tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden myös urheiluseuroille maksuttoman liikuntakerhotoiminnan järjestämiseen yhteistyössä koulun kanssa. Koulujen yhteydessä tapahtuvaa liikuntaa edistämällä voitaisiin merkittävästi alentaa harrastamisen kustannuksia.*"

Opetushallitus, Perusopetuksen Opetussuunnitelman perusteet 2014, 5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta, Koulun kerhotoiminta:
”*Joustavilla kerhotoiminnan ratkaisuilla tuetaan oppilaan päivän kokonaisuutta. Kerhotoiminnan järjestämis- ja toteuttamistapoja kehitetään ja oppimisympäristöä muokataan harrastuneisuutta tukevaksi. Koulut voivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä eri hallintokuntien, yhteisöjen, yritysten ja järjestöjen sekä koulun muiden sidosryhmien osaamista*.”

Joustavan koulupäivän periaatteita toteutetaan jo yli 100 kunnassa. Koulun kerhotoiminta on hyvin kiinteä osa joustavaa koulupäivää toteutettaessa.

Nykytilanne

Koulun kerhotoimintaa on kehitetty aktiivisesti vuodesta 2008 lähtien. Koululiikuntaliitto ja Suomen Vanhempainliitto olivat tuolloin vahvasti kehitystyössä mukana ja edelleen he tukevat tavoitetta vilkkaasta ja aktiivisesta harrastustoiminnasta. Kerhotoimintaan satsattiinkin 2010-luvun alkupuolella 8-10 miljoonaa euroa vuosittain. Nyt viimeisten kolmen vuoden aikana budjettiehdotus on ollut 2,75 miljoonaa. Vuonna 2015 ehdotus onneksi nousi 4,75 miljoonaan, ja viime vuonna valtiovarainvaliokunta sai muutettua sen lopulliseksi tasoksi 5,75 miljoonaa euroa. Kerhotoiminnan avustamisen rinnalle on tullut loistava Liikkuva koulu toiminnan avustaminen. Kehittymistä ei kuitenkaan tapahdu, jos kerhotoiminnan avustuksia leikataan ja ohjataan tästä muodostuneet säästöt Liikkuva koulu ohjelmaan. Hyvää olemassa olevaa toimintakulttuuria ei pidä ajaa alas, vaan sitä tulee kehittää.

Koulun kerhotoiminnan tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle yksi harrastus koko peruskoulun ajaksi. Tavoite on hyvin yhteneväinen harrastetakuun kanssa. WAU ry:n tavoitteena on saada harrastukset osaksi koulupäivää em. tavoitteiden saavuttamiseksi.

WAU ry

WAU ry toteuttaa 400 liikunnallista kaikille avointa WAU! -kerhoa koulupäivän yhteydessä yli 40 paikkakunnalla, 300 koulun yhteydessä. Kerhotoiminnan ja yli 100 viikoittaisen keskellä päivää järjestettävän välituntitoiminnan avulla WAU ry tavoittaa viikoittain 10 000 lasta. Toimintaa järjestetään myös yhteistyössä erilaisten paikallisten tekijöiden kanssa. WAUn toiminta tavoittaa myös kyläkouluja, joilla muut järjestäjät eivät pysty toteuttamaan aktiviteetteja. Kerhotoiminnalla tavoitetaan myös koulukuljetuksen piirissä olevia lapsia ja nuoria, joita on noin 20 % kaikista oppilaista.

Vaikutukset

Koulun kerhotoiminnan rahoituksen pienentymisestä johtuen monet koulut ovat monipuolisen kerhotarjonnan ylläpitämiseksi päätyneet järjestämään vain muutamien kertojen kerhoja. Tällaiset lyhyet kerhojaksot eivät opeta tai sitouta lapsia mukaan säännölliseen harrastustoimintaan. Niin ikään järjestöjen on haastavaa tehdä pitkäjänteistä yhteistyötä koulujen kanssa, jos kerhojaksot ovat lyhyitä tai niiden toteutuminen on epävarmaa.

WAU ry:n toiminnan määrä on isojen kuntien kanssa tehtävän yhteistyön myötä pysynyt

leikkauksista huolimatta ennallaan. Olemme kuitenkin huolestuneita pienten kuntien ja kyläkouluilla tapahtuvan toiminnan vähentymisestä. Alueet, joilla muutenkin on vähemmän harrastusmahdollisuuksia tarjolla kärsivät heikentyneestä rahoituksesta kaikkein eniten. Myös erilaisten rahoitusmuotojen taitaminen on pienissä kunnissa laajojen tehtävänkuvien vuoksi vaikeaa, ja siksi osa mahdollisista taloudellisista tuista jää hyödyntämättä.

Ehdotus

Koulujen kerhotoiminnan vuosittaisen avustuksen nostaminen 8-10 miljoonan euron tasolle vaikuttaisi auttavan erityisesti haastavimmissa tilanteissa olevia lapsia ja nuoria. Kerhoista saataisiin lukuvuoden mittaisia säännöllisiä harrastuksia ja kunnat pystyisivät tekemään järjestöjen kanssa hyvää ja laadukasta yhteistyötä. Samalla voitaisiin elvyttää kuntien kerhovastaavien verkosto, jonka avulla kunnissa vastaavat henkilöt saisivat tukea yhdenvertaisten harrastusmahdollisuuksien edistämiseksi. Myös seurantaan ja arviointiin tulisi kiinnittää huomiota. Koulujen kerhotoiminta on erittäin kustannustehokas tapa järjestää matalankynnyksen harrastustoimintaa. Tämä pitää myös pystyä todentamaan ja siksi seurannan tulee olla jatkuvaa ja ajantaisaista Opetushallituksen ja kuntien osalta. WAU ry:ssä meillä on tiedossa jokainen pidetty kerhokerta ja osallistujamäärät kouluittain ja paikkakunnittain. Olemmekin vuodesta 2009 lähtien järjestäneet 54 629 kerhokertaa, joissa on syntynyt 590 235 osallistujakertaa.

Kerhotoiminta tukee koulunkäyntiä, lisää kouluviihtyvyyttä, parantaa oppimistuloksia ja luo uusia sosiaalisia suhteita. Esimerkkejä WAU! -kerhojen vaikutuksista:

- *Yhdellä kyläkoululla oli ollut keskellä päivää oleva WAU! -kerho noin kuukauden käynnissä, kun yksi koulun opettajista tuli juttelemaan. "Nyt on pakko kehua. Luokallani on muutama poika jotka eivät tykkää liikunnasta yhtään. Nyt he ovat kuitenkin ihan innoissaan kerhosta ja tulevat sen jälkeen posket punaisina tunnille."*

- *Kerhossa kävi poika, joka ei ole aiemmin osallistunut ikinä liikuntatunnilla mihinkään muuhun toimintaan kuin istumiseen laidalla. Tämä jatkui myös WAU! -kerhossa, mutta pääasia että lapsi oli paikalla ja näki muiden lasten riemun. Ohjaaja kävi välillä jututtamassa poikaa ensimmäisinä kerhotunteina. Kolmannella kerhokerralla hän oli alusta asti mukana, ja on siitä lähtien osallistunut liikuntaan koulussa ja WAU! -kerhoissa.*

- *Koulun rehtori saapui seuraamaan WAU! -kerhoa ja kiinnitti erityisesti huomiota lapseen, joka liikkui innokkaasti muiden mukana. Lapsi ei rehtorin mukaan koskaan osallistu liikuntatunteihin. Osallistuminen oli ollut jopa niin vähäistä, että koululiikunnan numeron antaminen oli hankalaa. Yhdessä rehtorin kanssa mietittiin mahdollisuutta suorittaa koululiikunta WAU! -kerhossa.*

Tätä asiantuntijalausuntoa tehtäessä on konsultoitu Opetushallituksen erityisasiantuntija emerita Riitta Rajalaa ja kysytty kommentit Suomen Vanhempainliiton toiminnanjohtaja Ulla Siimekseltä sekä Koululiikuntaliiton toiminnanjohtaja Kristiina Jakobssonilta.

Rami Luomanpää, Toiminnanjohtaja, WAU ry

Liitteet

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen asetti 8.11.2016 työryhmän Jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus harrastaa.
http://minedu.fi/documents/1410845/4449678/Jokaiselle+lapselle+ja+nuorelle+mahdollisuus+mieleiseen+harrastukseen_raportti.pdf/50642077-c9ac-4687-b591-fddfae1246a0

MIKÄ MAKSAA? VALTION LIIKUNTANEUVOSTON JULKAISUJA 2014:2
http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/290/www_Sosioekonominen_tausta_ja_lasten_liikunta_2103.pdf